

E-könyvek a könyvtárban. 2. rész¹

Amerikán kívüli tendenciák

Afrika

A *Nemzetközi Kiadók Szövetségének*⁵² becslése szerint Afrikában a teljes kiadói bevételek 90%-a az oktatási piacról származik. Az afrikai könyvtárakban elérhető e-könyvek túlnyomó részét az egyetemi gyűjtemények teszik ki, amelyek a kontinensen kívüli tudományos kiadványokból épülnek fel. Habár a Dél-Afrikai Könyvvásár témája 2013-ban általánosságban „Az e-könyv jövője: a digitális e-könyvjelenség hatása” volt, a kiadók vezetőinek részéről a megbeszélések csak az oktatási piacról és a digitális tankönyvek elfogadásáról szóltak.⁵³

Ázsia

Az ázsiai országokban nagyon széles skálán mozog az e-könyvek használata és könyvtári elérhetősége.

- Kínában az *Apabai Chinese eBooks* digitális könyvkiadó uralja a piacot, főleg tudományos témájú tartalmakat állítanak elő, a szórakoztató kiadványok mennyisége elenyésző.
- Hongkongban a nyilvános könyvtárak gyűjteményében 186 497 e-könyvcím található, ebből 72 500 Apabi kiadvány, a többi előfizetési csomagok része az ebrary Academic Complete és az EBSCOhost adatbázisokban. Nagyon alacsony az e-könyvek olvasottsága (átlagosan címenként 1.1%), ami a könyvtárosok szerint a szórakoztató irodalom hiányára, valamint a különböző adatbázisok bonyolult hozzáférési követelményeire vezethető vissza.
- A japán könyvtárak nagy többségében nem található e-könyvek.
- A dél-koreai nyilvános könyvtárakban a 2012-es adatok szerint több mint 3 millió e-könyvcím érhető el, aminek az éves költsége 3,6 millió amerikai dollár.
- Szingapúrban a statisztikák szintén több mint 3 millió címről, 8 milliót meghaladó kölcsönzésről és 1,3 millió dolláros költségvetésről árulkodnak.
- Tajvanon a könyvtárak 2012-ben 255 278 elérhető címről, 2013-ban pedig 562 482 kölcsönzésről számoltak be.⁵⁴

Ausztrália és Új-Zéland

Ausztráliában és Új-Zélandon a nyilvános könyvtárakban az e-könyvszolgáltatások kitarító és folyamatos növekedése figyelhető meg.

- Viktória államban 2011/2012-ben 298 809, majd 2012/2013-ban 497 045 e-könyvetöltést bonyolítottak.
- A *State Library of Western Australia* felhasználói 2013 januárjában 9 130 e-könyvet töltöttek le, ez a szám egy évvel később már 21 564 volt.
- Queensland államban a brisbane-i városi könyvtárakban a felhasználói aktivitás 2008-ban 4 212 e-könyvetöltést eredményezett, ami 2012-re 116 272-re szaporodott.
- Az új-zélandi nyilvános könyvtárak 2012/2013-as adatai: 111 336 nyilvántartott e-könyvcím, 354 066 letöltés és 1 038 543 új-zélandi, azaz 900 868 amerikai dollár ráfordítás.⁵⁵

Kanada

2011-ben a *Kanadai Kiadók Szövetsége*⁵⁶ létrehozta az *eBOUND* nevezetű ügynökséget, hogy a kiadók méretétől és szakmai felkészültségétől függetlenül előmozdítsák a digitális kiadás ügyét.

A *Kanadai Városi Könyvtárak Tanácsa*⁵⁷ megbeszéléseket kezdeményezett a *Kanadai Kiadók Szövetségével* és az *eBOUND* ügynökséggel, annak érdekében, hogy feltérképezzék a könyvtárak számára forgalmazható kanadai kiadású e-könyvek helyzetét. Ezt követően az *eBOUND* a szakkönyvtárakkal is felvette a kapcsolatot.

A közösen felállított munkacsoport megvizsgálta az aktuális körülményeket, különös tekintettel egy elfogadható platform kialakítására az e-könyvek forgalmazásához. A vizsgálat végén megállapították, hogy a fennálló helyzet nem ideális, de a könyvtárak, kiadók és kereskedők között megindult együttműködésnek köszönhetően jelentős előrelépések várhatók.

¹ Muzs Krisztina informatikus könyvtáros szakdolgozata. 1. részét l. a TMT 2016. 1. számában

Az eBOUND ügynökség egyik tagja, a *Kanadai Egyetemi Kiadók Szövetsége*⁵⁸, egyeztetésbe kezdett az egyetemi könyvtárak képviselőivel arról, hogyan tudnák a könyvtárak hozzáférését kiterjeszteni a kanadai digitális tudományos tartalmakra. A tárgyalások eredményeképpen 13 egyetemi kiadó egy hozzávetőleg 4 000 címet tartalmazó csomagot töltött fel Ontarióban egy könyvtári megosztó szolgáltatásba. Az országos hozzáférés kiterjesztése további egyeztetések tárgyát képezte.⁵⁹

Kanadában öt nagyváros, Edmonton, Hamilton, Ottawa, Toronto és Vancouver könyvtárai, melyeknek fejlett e-könyvgyűjteményük van, a következő felhasználói statisztikát osztották meg 2013-ból:

- 139 023 letölthető e-könyvcím és 244 951 kötet volt az állományukban,
- 2 871 514 letöltést regisztráltak,
- a köteteket évente átlagosan 12-szer töltötték le.

A kanadai francia nyelvű kiadványoknak külön képviselői rendszerük van. 2011-ben egy kísérleti projekt keretein belül Québec tartomány nyilvános könyvtárainak konzorciuma⁶⁰ együttműködve a Québec városában működő *De Marque* céggel létrehozta a *PRENUMERIQUE.CA* platformot. A projektnek köszönhetően létrejött egy megegyezés a québeci székhelyű kiadók, digitális tárhelyek és könyvesboltok között a helyi kiadók katalógusában elérhető e-könyvek kölcsönözhetőségére vonatkozólag.

A platform kezelésére és fejlesztésére a konzorcium 2012-ben megalapította a *BIBLIOPRESTO.CA* nonprofit szervezetet. A szervezeten keresztül vásárolt e-könyvek licencmegállapodása maximum 55 kölcsönzést engedélyez, időbeli korlát nélkül, ugyanakkor engedélyezi az olvasást a könyvtárak oldalán, ami nem számít bele a kölcsönzési limitbe. A különálló könyvtárak saját kölcsönzési szabályzatot vezettek be az egyszerre kikölcsönözhető e-könyvek számát és idejét illetően. A könyvtárak megítélésére van bízva, hogy felkínálják-e a lehetőséget az olvasóknak, hogy megvásárolhassák az e-könyvet egy québeci könyvárustól. Az e-könyveket a könyvtárak a normál kereskedelmi áron szerzik be. A *BIBLIOPRESTO.CA* tárgyalásokat folytat európai kiadókkal is, hogy illesszék a Kanadában elérhető kiadványaikat a kínálatba.⁶¹

Québec tartományban 71 nyilvános könyvtár tagja a *BIBLIOPRESTO.CA* szervezetnek.

- A tagkönyvtárak összesített adatai alapján a felhasználók 2012/2013-ban 661 598 e-könyvet

töltöttek le, és ennek a számnak a dupláját prognosztizálták a következő évre.

A könyvtárak egyéni mutatói is erőteljes növekedést jeleznek.

- *Montreal Public Library*: 2012-ben 9 559 letöltés – 2013-ban 31 708 letöltés,
- *Quebec City Public Library*: 2012-ben 27 417 tranzakció – 2013-ban 69 951 tranzakció⁶².

Európa

Az *Európai Unió* tagállamaiban a kiadók és a könyvtárak sokkal lassabban alkalmazkodnak az e-könyvek terjedése okozta új helyzethez. Az európai könyvtárakban az e-könyvek elérhetősége országról országra változik a könyvtári költségvetéstől, a belföldi kiadói gyakorlattól és licencmegállapodásoktól függően.⁶³

Egyesült Királyság

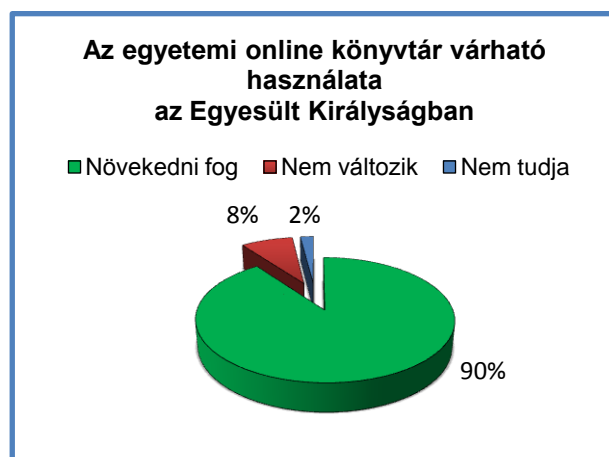
Nem meglepő, hogy Európában az Egyesült Királyság kiemelkedik a többi ország közül az e-könyvkölcsönzés terén, mivel elektronikus kiadványokból angol nyelven érhető el a legnagyobb kínálat, így a hazai kiadók mellett az amerikai kiadók termékeinek is tekintélyes piaca van.

Nick Stopforth, a *Könyvtári Vezetők Társaságának*⁶⁴ vezetője szerint az Egyesült Királyságban a nyilvános könyvtárak 75-80%-a kölcsönöz e-könyveket. Erre a célra a könyvtárak több mint fele az amerikai OverDrive szolgáltatását használja.

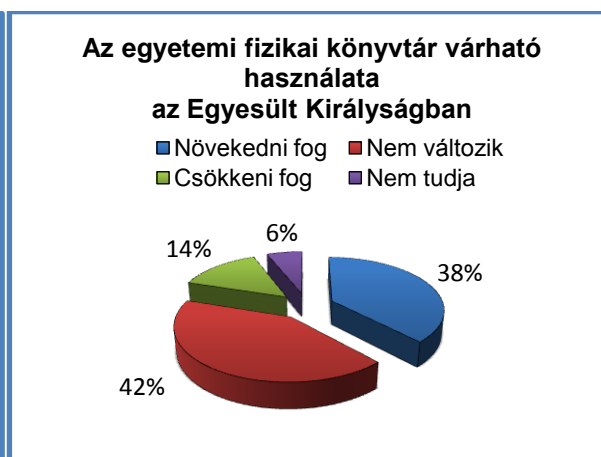
Andrew Walsh, a *Huddersfield Egyetem* könyvtárosa úgy látja, hogy habár a folyóiratok korábban jelentek meg online, mára az e-könyvek is kezdnek felzárkózni melléjük, főleg az egyetemi és tudományos szférában. Walsh tapasztalata szerint az egyetemeknek szélesebb e-könyvválaszték áll rendelkezésükre, mint a közkönyvtáraknak.⁶⁵

Az *OCLC* nonprofit könyvtári szervezet 2012-ben több országban kutatást végzett a könyvtárak prioritásait és terveit vizsgálva. A tanulmányban az elektronikus szolgáltatások kérdését is érintették. A kutatásban az Egyesült Királyságból 120 nyilvános és csaknem ugyanannyi akadémiai könyvtár vett részt.

Az egyetemi könyvtárak dolgozóinak 90%-a az online könyvtár használatában növekedést jósol a következő két évre (11. *diagram*), míg 38%-uk úgy gondolja, a fizikai könyvtár kihasználtsága is erősödni fog (12. *diagram*).

11. diagram Egyetemi online könyvtár Egyesült Királyság

12. diagram Egyetemi nyomtatott könyvtár Egyesült Királyság

A könyvtárosok véleménye szerint a felhasználói érdeklődés eltolódik majd az e-könyvek és egyéb elektronikusan elérhető tartalmak irányába. Éppen ezért az intézmények elsődleges célja az elektronikus források kínálatának bővítése.⁶⁶

Ezzel szemben a nyilvános könyvtárak dolgozói számára a legfontosabb, hogy bebizonyítsák a könyvtár értékességét a finanszírozók számára, és közösségi kapcsolatokat építsenek. Az elektronikus gyűjtemények és e-könyvek előfizetése csak a sokadik helyen szerepel a listájukon.⁶⁷

A CILIP⁶⁸, a könyvtári és információs szakemberek szakmai szervezete az Egyesült Királyságban, az EBLIDA európai „Jog az e-olvasáshoz” kampányához csatlakozva meghirdette annak angol változatát, a „Hadd kölcsönözzenek a könyvtárak e-könyveket” kampányt. Felhívásukban olyan adatokra hivatkoznak, amelyek szerint az Egyesült Királyság teljes könyvpiacának 29%-át e-könyvek tették ki 2013-ban (13. diagram), ezzel szemben az e-könyvek 85%-a nem érhető el közkönyvtárakban (14. diagram). A könyvtárak mindössze 44%-ának szerepel a szolgáltatásai között az e-kölcsönzés (15. diagram), holott a lakosság 47%-a könyvtári felhasználó. Így az emberek korlátozva vannak az információhoz való szabad hozzáférésben. Ezért szükség van egy világos európai szerzői jogi törvényre, amely biztosítja a könyvtáraknak a jogot, hogy e-könyveket szolgáltatassanak.

A CILIP célja, hogy a könyvtárak méltányos áron és ésszerű feltételek között szerezhessék be a

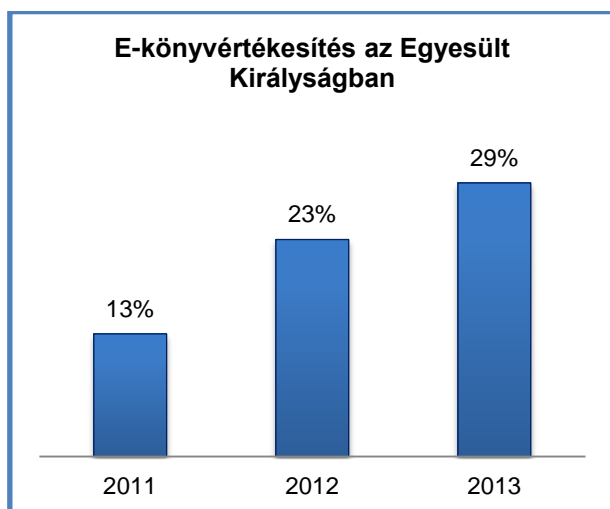
legújabb e-könyveket, minden állampolgár, nem csak azok, akik megengedhetik maguknak, hozzájussanak e-könyvekhez a közkönyvtárakon keresztül, és nem utolsósorban a szerzők az e-könyvek után is jutányos díjazásban részesüljenek, mint ahogy történt az a nyomtatott változat esetében.⁶⁹

Dánia

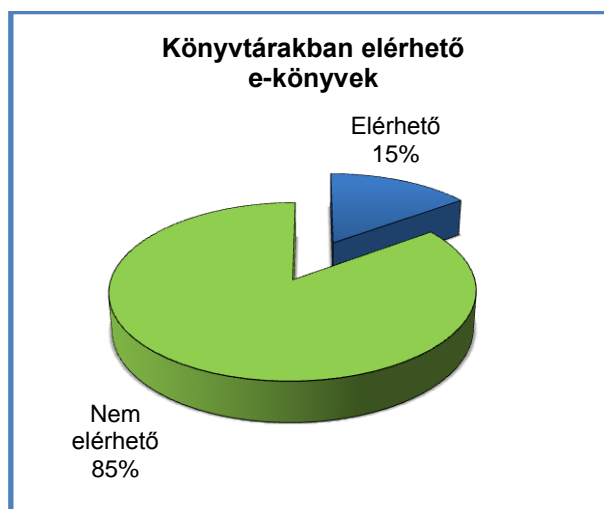
Dániában a nyilvános könyvtárak 2011 óta az e-könyveket egy *eReolen* (e-polc) nevű szolgáltatás segítségével teszik elérhetővé a beiratkozott felhasználók számára. A szolgáltatás kormányzati fennhatóság alá tartozik. A jogtulajdonosok kifizetése kölcsönzésenkénti díj szabás alapján történik. A magas díjazás ellenére a dán kiadók többsége egy év után kiszállt a szolgáltatásból, és létrehozta saját e-könyves platformját könyvtárak részére, amit jogi problémák miatt egy évvel később leállítottak. A nagyobb kiadókkal folyamatos egyezkedés zajlik az e-könyvellátásról.⁷⁰

Norvégia

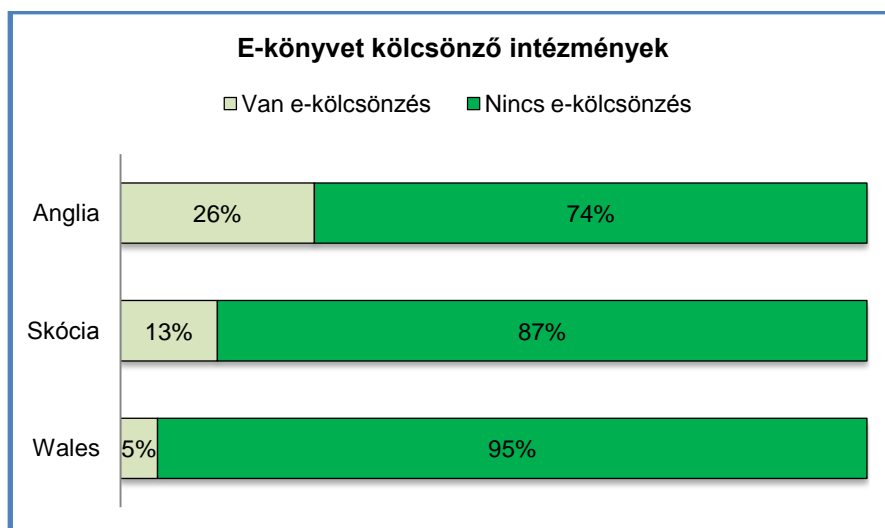
Kiterjesztett közös engedélyezési rendszerének és az ország gazdagságának köszönhetően a norvég *Nemzeti Könyvtár* elindított egy széles körű digitálizálási kezdeményezést azzal a céllal, hogy 250 000 darab 2001 előtti, jogvédett munkát egy streaming szolgáltatáson keresztül, szabadon hozzáférhetővé tegyenek az állampolgáraik számára. A jogtulajdonosok kivonhatják a címeiket az adatbázisból, és ezzel a jogukkal éltek is a legtöbb tankönyv esetében.⁷¹

13. diagram E-könyvértékesítés Egyesült Királyság

14. diagram Könyvtárakban elérhető e-könyvek Egyesült Királyság

15. diagram E-könyveket kölcsönzők

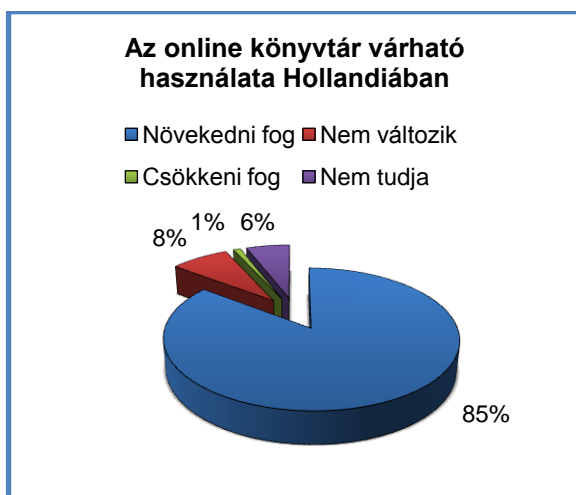
Hollandia

Hollandiában 150 könyvtár munkatársai vettek részt az OCLC felmérésben 2012-ben.

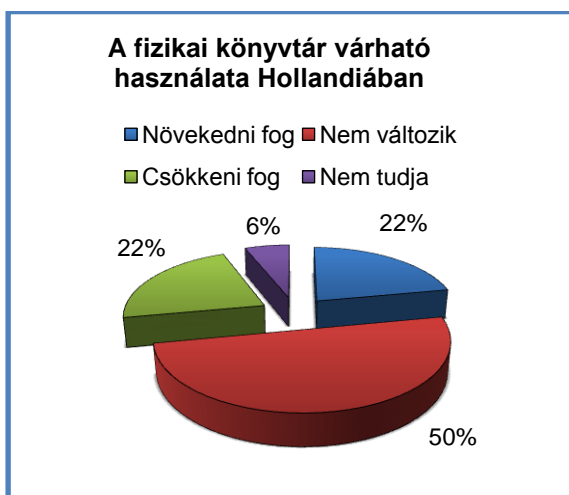
A holland könyvtárosok háromnegyede szerint az online könyvtár használata növekedésnek indul (16. diagram), alig negyede pedig úgy gondolja, hogy a fizikai könyvtára kihasználtsága is emelkedni fog (17. diagram).

2012-ben könyvtárhasználók elsődleges célja könyvek és egyéb anyagok elérése és kölcsönzése volt. 2017-re valószínűleg előtérbe kerül az online adatbázisok és folyóiratok hozzáférése.

Az egyetemi könyvtárak két legfőbb prioritása elektronikus gyűjtemények és e-könyvek előfizetése, valamint a digitalizálás. Ezzel szemben a nyilvános könyvtárak célja a gyűjteményük láthatóvá tétele és a közösségi kapcsolatok építése.⁷²

16. diagram Az online könyvtár várható használata

17. diagram A fizikai könyvtár várható használata

2014-ben a holland könyvtárak a dán eReolen-hoz hasonló e-könyvkönyvtárat hoztak létre, amin keresztül 5 000 holland e-könyvcím érhető el. A kiadóknak kölcsönzésenkénti díjat fizetnek, a régebbi könyvek esetében csökkenő ár-érték arányban. A holland kormány megállapított egy központi költségvetést a nyilvános könyvtárak e-könyvbeszerzésének fedezésére. A *Nemzeti Könyvtárban* a Google-lel közösen zajlik a holland könyvek digitalizálása. A cél, hogy a könyvtári felhasználók szabad hozzáférést kapjanak a közkinccsé vált művekhez, míg az új kiadású e-könyvekért fizetniük kell.⁷³

Németország

Felismervén az online kölcsönzésben rejlő potenciált, a *DiViBib GmbH*⁷⁴ 2007-ben Hamburg, Köln, München és Würzburg városi könyvtáraival együttműködésben elindította *Onleihe* elnevezésű digitális kölcsönzési platformját. A portálon keresztül a könyvtári felhasználók e-könyveket, e-folyóiratokat és e-magazinokat, zenéket és videókat tölthetnek le legálisan.

A szolgáltatás gyorsan terjedt, a partnerkönyvtárak száma hamar meghaladta a 300-at. Az online kölcsönzés a felhasználói számok területén is szép sikereket mutat. A *Müncheni Városi Könyvtárban* indulása óta a virtuális kölcsönzések száma évről évre a duplájára nőtt, majd 2011-ben lassulás mutatkozott a tendenciában, 120 ezer médiumot 11 millió alkalommal töltöttek le, ami még így is 50%-os növekedésről tanúskodik. *Ernst Zimmermann*, a Müncheni Városi Könyvtár szerzeményezési osz-

tályának helyettes vezetője szerint a beiratkozott felhasználók 5-10%-a már igénybe vette az online könyvtárat, ami nagyobb részarány, mint az elektronikus tartalmat olvasó lakosság aránya.

A DiViBib amerikai társaihoz hasonlóan disztribútorként működik. A könyvtárak rajtuk keresztül szerzik be az elektronikus anyagokat, csomagban vagy egyenként. A DiViBib tartja a kapcsolatot a kiadókkal, ő tárgyal a licencfeltételekről.⁷⁵

Az Onleihe felületén keresztül a felhasználók egyszerre 20 tételt kölcsönözhetnek és 5 előjegyzést tehetnek (9. ábra). A kölcsönzési idő az e-könyvek esetében 21 nap, a hanganyagoknál és a videóknál 7 nap, az e-folyóiratoknál és magazinoknál 1-24 óra. Az e-könyveket EPUB, a periodikákat PDF, az audio tartalmakat MP3 formátumban lehet letölteni. Tájékozódhatunk az elérhető példányokról, az előjegyzések számáról, valamint arról, hogy engedélyezett-e a dokumentumból másolni vagy nyomtatni.⁷⁶

A DiViBib körülbelül 16 000 címet tett hozzáférhetővé, több mint 1200 neves kiadótól. Az Onleihe szolgáltatását már 1 700 könyvtár kínálja, a *Goethe Intézet* által világszerte is.⁷⁷

Az OCLC 2012-es felmérése 150 német könyvtár közreműködésével készült.

A német könyvtárosok 70%-a növekedést várt a következő két évre az online könyvtár használatában (18. diagram), 37%-uk gondolta úgy, hogy ez a fizikai könyvtárra is igaz lesz (19. diagram).

Onleihe München

Münchner Stadtbibliothek

eBooks
eAudio
eVideo
ePaper

Startseite | Medienkorb | Ihr Benutzerkonto | Merkzettel | Hilfe |

Themenbereiche

- Kinderbibliothek (2611)
- Jugendbibliothek (1754)
- Schule & Lernen (1679)
- Sachmedien & Ratgeber (11781)
- Belletristik & Unterhaltung (9080)**
  - Biografien & Erinnerungen (180)
  - Comics & Mangas (75)
  - Dramen (65)
  - Essays (36)
  - Krimi & Thriller (3402)**
    - Detektive (67)
    - Gerichtsmedizin (4)
    - Kinderkrimis (1)
    - Kriminalkomödie (33)
    - Kriminalromane (1827)
    - Mafia-Krimis (2)
    - Psycho-Thriller (219)
    - Spionagegeschichten (10)
    - Thriller (1281)

Informationen zum Titel

Titel: Das Geheimnis von Greenshore Garden
ein Fall für Hercule Poirot

Autor: Christie, Agatha

Jahr: 2015

Verlag: Atlantik

Sprache: Deutsch

ISBN: 978-3-455-17042-9

Format: Adobe Digital Edition EPUB (für E-Book Reader)

Geeignet für:

Umfang: 85 S.

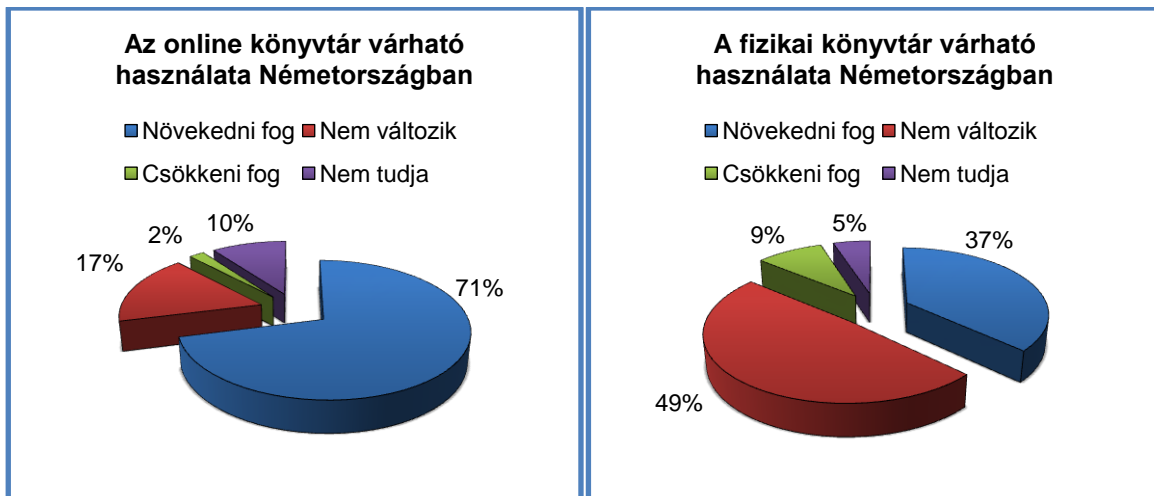
Dateigröße: 573 KB

eBook

Kategorie: Belletristik & Unterhaltung/ Krimi & Thriller/ Kriminalromane

Inhalt:
Für ihr Sommerfest haben sich die Bewohner von Greenshore House etwas Besonderes ausgedacht. In ihrem Garten soll eine inszenierte Mörderjagd für Unterhaltung sorgen. Ariadne Oliver, eine bekannte Krimiautorin, soll das Detektivspiel organisieren. Ohne nachzudenken, stimmt sie zu. Doch plötzlich ahnt sie, dass aus dem Spiel ganz schnell Ernst werden könnte, und ruft in letzter Minute ihren guten Freund Hercule Poirot zu Hilfe.

9. ábra Onleihe felhasználói felület

18. diagram Online könyvtár

19. diagram Fizikai könyvtár

Holland kollégáikhoz hasonlóan 2017-re az online adatbázisok és folyóiratok elérését látják a legnagyobb vonzóerőnek a felhasználók szemében.

A jövőre nézve a német intézmények legfőbb célja e-könyvek és más e-források szolgáltatása, vala-

mint mobil eszközökről is használható felület kialakítása.⁷⁸

Oroszország

Az orosz könyvtárak kizárólag látássérült személyek számára készült e-könyveket vásárolnak.⁷⁹

Magyar helyzet

A magyarországi viszonyok feltérképezéséhez többek között felkerestem könyvtáros és kiadói szakembereket, hogy osszák meg velem véleményüket és tapasztalataikat a témával kapcsolatban.

Kutatásomban segítségemre volt az SZTE Klebelsberg Könyvtár főigazgató-helyettese dr. Meskó Eszter, könyvtárosai Gríz-Verbói Barbara és Hoczopán Szabolcs, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár könyvtárosa Polák Péter, a Miskolci Egyetemi Könyvtár főigazgató-helyettese Tóth Mária. A kiadói oldalról a Kossuth Kiadó informatikai szerkesztőség-vezetője Földes László, valamint a Publio Kiadó ügyvezetője Alcser Norbert.

Könyvtárak

A könyvtáros szakemberek tapasztalatai szerint, lenne igény a magyar felhasználók részéről az e-könyvkölcsönzésre. A felmérések adataiból, melyeket majd részletesebben ismertetek, kitűnik, hogy a könyvtárlátogatók szívesen választanák olvasnivalójukhoz az elektronikus formátumot. Az általam megkérdezett könyvtárosok kiemelték, hogy fontos megszólítani a fiatalokat is, akik egyre inkább e-könyv olvasón vagy tableten szeretnének tartalomhoz jutni. Elég egy pillantást vetni az illegális tartalommegosztó oldalakra, ahol nagy forgalmat bonyolítanak az e-könyvletöltésekben. Ehelyett a könyvtárak szeretnének jogtisztá megoldást kínálni.

Kérdés, hogy a magyar piacon van-e elég szolgáltatható tartalom? Jelenleg még elég szűk szektorról beszélhetünk, viszont ütemesen gyarapszik. Ahogy azt a nemzetközi trendekből láthattuk, az e-könyv térhódításában mindig jelentős szerepe volt az anyanyelven elérhető kiadványok számára. Ebből arra következtethetünk, hogy a magyar kínálat bővülésével a felhasználók aránya is növekedni fog.

Magyarországon az e-könyvkiadók és könyvtárak kapcsolata még kiforratlan, de már vannak törekvések az együttműködésre, hiszen a kiadók is kezdik felismerni, hogy a könyvtárakon keresztül több emberhez érhetnek el, és mindenképpen több profitot termelnének, mint a torrent oldalakon. A megvalósítás módjairól ugyan vannak nézetkülönbségek, de ahogy láttuk, ez mindenhol így kezdődött. Reménykeltő például a *Book and Walk Kiadó* kooperációja a nyíregyházi könyvtárral.

Továbbá szükség lenne egy disztribútor-hálózatra is a könyvtárak és a kiadók között a gördülékeny együttműködéshez. Egyelőre Magyarországon még nem teremtődött meg a világos jogi háttér sem, ami elengedhetetlen az elektronikus dokumentumok terjesztéséhez. Enélkül hiába látják a külföldi disztribútorok, mint például a *ProQuest* a piaci rést, nem tudnak betörni a területre.

A szolgáltatás elindításához a nagyobb intézmények rendelkeznek az alapvető informatikai háttérrel. A fejlesztéséhez szükséges pénzt nagyságrendileg 1-2 millió forintra becsülik, amit kizárólag pályázati forrásból tudnának előteremteni.

A könyvtárak előre láthatólag nem tervezik, hogy a szolgáltatás plusz ráfordítással járna a felhasználók számára. Azonban, ha az e-könyvek beszerzése jelentős költségtöbbletet jelentene, akkor elképzelhetőnek tartják valamilyen díjazási forma bevezetését.

Más termékek példáján tapasztalhattuk, hogy minél szélesebb körben hozzáférhető valami, annál nagyobb lesz a kereslet rá, és annál olcsóbb lesz. Valószínűleg ez fog történni az e-könyvekkel is. Sokak félelme pedig, miszerint a könyvtári hozzáférhetőség vissza fogja vetni a vásárlási kedvet, Amerikában sem igazolódott be, sőt pont az ellenkezője igaz.

Bár senki nem lát a jövőbe, várhatóan egy-két éven belül egyre több kísérleti programnak leszünk szemtanúi. Amerikai mintára működő gyakorlatra viszont tíz éven belül ne nagyon számítsunk. A magyar könyvtáraknak komoly lemaradást kell behozniuk.

Felmérések

A magyar könyvtárhasználók hozzáállásának és elvárásainak felmérése folyamatosan zajlik az intézmények részéről.

A *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* 2012-ben a honlapján tett közzé egy kérdőívet, amely az elektronikus tartalmak és az olvasóeszközök kölcsönzésére, valamint az ehhez kapcsolódó díjak mértékére kérdezett rá. A kitöltők válaszai egyértelműen azt mutatják, hogy van igény e-könyvek kölcsönzésére, főleg a szép- és szakirodalom területén. A válaszadók többségének van valamilyen olvasóköszüléke, de sokan kölcsönöznének eszközt is a könyvtárból. Ha az e-dokumentumok igénybevétele plusz kezelési költséggel járna, a többség al-

kalmanként fizetne a használatért (pl. 200 Ft/1 alkalom, 1000 Ft/4 hét).⁸⁰

Az *Országos Széchényi Könyvtár ELDORADO*⁸¹ Projektirodája 2014-ben szintén egy online kérdőív formájában végzett piackutatást az e-dokumentumok kölcsönzésével kapcsolatban. A kérdőívet ODR tagkönyvtárakhoz és informatikus könyvtáros képzőhelyekre juttatták el, valamint közösségi oldalakon osztották meg. A mintasokaság alapvetően képzetesebb az alapsokasághoz viszonyítva (háromnegyede felsőfokú képzettséggel rendelkezik), ezért az eredmény nem tükrözi tökéletesen a magyar lakosság szokásait és igényeit.

A válaszadók kétharmada szívesen kölcsönözne térítés ellenében e-dokumentumokat a könyvtárból. Többnyire e-könyvekre, e-folyóiratokra és hangzó anyagokra lenne igény, szak- és szépirodalmi művekből. 57% választaná az évenkénti magasabb beiratkozási díjat (pl. 6000 helyett 9000 Ft), amivel korlátlan e-dokumentumkölcsönzés járna. 43% alkalmanként fizetne, nekik a kölcsönzési díj lélektani határa 500-600 Ft körül van. 84% tulajdonosa valamilyen elektronikus tartalom megjelenítésére alkalmas eszköznek (főleg laptop, személyi számítógép, okostelefon). Azok közül, akiknek nincs ilyen eszközük, kétharmaduk kölcsönözne a könyvtárból e-könyvolvasót, tabletet vagy laptopot.⁸²

Az *SZTE Klebelsberg Könyvtár* 2014-es olvasói elégedettségmérés kérdőívében az egyik kérdéscsoport az elektronikus dokumentumokra vonatkozott. Az egyetemi könyvtár használóinak fele előnyben részesíti a nyomtatott kiadványokat, kb. harmada dokumentumtípustól függően választja a nyomtatott vagy elektronikus formát. Legtöbben szakirodalmat olvasnának elektronikusan, valamivel kevesebben szak- és szépirodalmat egyaránt, viszont csak szépirodalmat kis számban keresnének. Eszközként 71% laptopot, 46% asztali számítógépet, 29% okostelefont, 17% tabletet, 9% e-könyvolvasót használna (több választ is meg lehetett jelölni). A hozzáféréshez leginkább az egyszerűen letölthető (offline használható) formát preferálnák (73%), vagy a megfelelő segédprogram telepítésével saját eszközön (tablet, notebook stb.) olvasnának (37%), továbbá állandó online kapcsolattal elérhető megoldást választanának (30%).⁸³

Gyakorlati megvalósítás

A *Miskolci Egyetemi Könyvtár* 2014 februárjától kezdve kölcsönözhetővé tette az intézmény tulaj-

donát képező két e-könyvolvasót (PocketBook Basic 611, PocketBook Touch 622). A készülékeket minden egyetemi jogviszonnyal és érvényes beiratkozással rendelkező olvasó igénybe veheti. Egyszerre egy eszköz kölcsönözhető 10 napra, ha nincs rajta előjegyzés kétszer meghosszabbítható az időtartam. A késedelmi díj összege naponta 200 Ft. Kölcsönzéskor átvételi elismervényt kell aláírni, melyben a felhasználó felelősséget vállal az e-könyvolvasóért. Az eszközökre előre telepített magyar és idegen nyelvű tartalmak mellé szabadon letölthető más ingyenes és szerzői jogilag engedélyezett e-könyv is, de a könyvtár a visszahozott készülékeken mindig visszaállítja az eredeti tartalmat.⁸⁴

A felhasználókat a honlapon keresztül, szórólapok és e-mailés kampányok révén értesítik a szolgáltatásról. Az olvasók örülnek a lehetőségnek, kedvező visszajelzések érkeznek tőlük. Az eszközök jól forognak, bizonyos időszakokban többen várnak rájuk. Ezért a meglévő két készülék mellé a könyvtár újabb három darabot vásárolt, amelyek hamarosan bekerülnek a forgalomba. A 2014-es olvasói elégedettségmérés adatai szerint egyelőre csak 18% ismeri/használja a szolgáltatást, de mivel alig egy éve vezették be, reményeik szerint ez a szám növekedni fog. Könyvtárosok vettek már részt e-könyvolvasókkal foglalkozó akkreditált tanfolyamon. Emellett az olvasóknak is hirdettek és tartottak már másfél órás tréningeket több alkalommal.

A nyíregyházi *Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban* 2014 októbere óta, a *Book and Walk Kiadóval* kötött együttműködésnek köszönhetően, lehetőség nyílik e-könyvolvasók kölcsönzésére. A 30 Kindle típusú eszközből 29 kölcsönözhető, 1 bemutató darab. A készüléken 304 e-könyv található, magyar és külföldi szerzők klasszikus művei. Az e-könyvolvasót 3 hétre lehet kikölcsönözni, 5000 Ft kaució ellenében. Ha nincs rá előjegyzés, egyszer meghosszabbítható.⁸⁵

A szolgáltatásról a felhasználók beiratkozáskor, vagy az intézmény honlapjáról tájékozódhatnak. Kezdetben a sajtóban is írtak róla. A készülékekre általában nincs előjegyzés, főleg azok viszik el újra, akik egyszer már kikölcsönözték. A felhasználók tudnak új tartalmakat letölteni a Kindle-re, de azt visszavételkor törlik az eszközről. Még nem fordult elő, hogy sérült vagy hibás e-könyvolvasót vittek volna vissza a könyvtárba. A tapasztalatok szerint lenne igény e-könyvolvasókkal foglalkozó kurzusokra a felhasználók körében.

Jelenleg a könyvtárban nincs önálló e-könyv-szolgáltatás, csak az e-könyv olvasót lehet kölcsönözni, rajta az előre telepített tartalommal. A jövőben szeretnék az amerikai szisztémához hasonló rendszert bevezetni.

Az SZTE Klebelsberg Könyvtárak, lévén egyetemi könyvtár, jelentős tudományos gyűjteménnyel kell rendelkeznie, hogy kiszolgálja a kutatókat. Az irodalom nagy részét folyóiratok teszik ki. Pillanatnyilag 54 000 előfizetett folyóirat érhető el a könyvtár hálózatán.

A periodikák területén évekkel korábban megkezdődött az átállás az elektronikus formátumra. Nagyjából a 2000-es évek elején már voltak e-folyóiratok, 2010-től pedig alapvető elvárás az elektronikus hozzáférés. Az olvasók ma elsősorban az elektronikus változatot keresik.

Mivel a folyóiratoknál már működő gyakorlatról beszélhetünk, mindenképpen mintául szolgálhat az e-könyves világnak kiváltképp, ami a licencfeltételeket és a kivitelezést illeti.

A Klebelsberg Könyvtár nemrég fizetett elő egy 130 000 e-könyvből (főleg szakirodalomból) álló csomagot, az EBSCO Academic E-book World Wide Collection-t. A szerződés értelmében az e-könyvek az egyetem hálózatáról érhetőek el, egyszerre korlátlan számú ember kölcsönözheti ugyanazt a művet. A felhasználó állíthatja be a kölcsönzés határidejét, melynek lejártá után a DRM védelem miatt később nem tudja megnyitni a fájlt. Továbbá a felhasználónak lehetősége van e-mailben harminc oldalt elküldeni, ami jobb kihasználtságot eredményez.

Az olvasók még nem igazán fedezték fel ezt a szolgáltatást, első körben eszükbe sem jut, hogy az elektronikus változatot keressék. Minden bizonnyal ez is csak idő és hozzáállás kérdése.

ELDORADO

Az olvasók manapság elvárják, hogy az interneten minden azonnal hozzáférhető legyen. Ezt az igényt szeretné az ELDORADO tisztázott jogi környezetben kielégíteni. A cél, hogy elérhetővé tegye a felhasználók számára a könyvtárakban őrzött kulturális örökség teljes halmazát, a jogvédett művek esetén a jogdíj megfizetése mellett, a már nem védett művek esetén térítésmentesen.

A könyvtáraknak, ezért az ELDORADO-nak is, lehetővé kell tennie, hogy a kereskedelmi forgalomban már nem kapható (*out-of-commerce*) kiadványok is elérhetőek legyenek a felhasználók számára. Alapvetően ezek a művek még hagyományos papíralapú formában állnak rendelkezésre, ezért a legszélesebb körű elérhetőség biztosításához digitalizálni kell őket. Az Országos Széchényi Könyvtárak, lévén nemzeti könyvtár, megőrzési feladatai miatt joga van valamennyi őrzött kiadvány digitalizálására, valamint az elektronikus kötelespéldányok belső szolgáltatására.

Az ELDORADO a magyarországi könyvtári rendszer közös szolgáltatása hivatott lenni, ezért a rendszer feltöltése a partnerkönyvtárak állományára alapozva történik majd, az egyes könyvtárak digitalizálási tervének megfelelően, amely az OSZK esetében az állomány védelmét szolgálja. Ebből kifolyólag, ha egy felhasználó olyan dokumentumot igényel, amelynek digitalizálása nem szerepel a közeljövőben, a soron kívüli kezelésért külön díjat kell fizetnie.

Ezekből a változásokból az *Elektronikus Periodika Archivum* (EPA) is profitál, hiszen az ELDORADO keretén belül a jogvédelem alá eső periodikumok is elérhetővé válhatnak.⁸⁷

Egy ilyen profilú szolgáltatás esetében hangsúlyos a kiemelt jogosultságkezelés és az adatbiztonság. Az ELDORADO projektnek egy olyan üzleti modellt kell létrehoznia, amellyel nem veszélyezteti a könyvpiaci szereplők érdekeit.

A szerzői jogról szóló 1999-es LXXVI. törvény értelmében könyvtárak *archiválási céllal* digitalizálhatnak, de ebben a projektben a dokumentumokat *pénzért* kívánják szolgáltatni, ezért az ELDORADO-ban elérhető művek digitalizálásához is be kell szerezni a *szerzői jogi jogosult engedélyét*.

Tervezett szolgáltatások:

- keresés,
- információkérés,
- digitális másolat megrendelése,
- online megtekintés,
- letöltés,
- e-kölcsönzés,
- dedikált hozzáférés,
- értéknövelt szolgáltatások (DoD, PoD, OCR).

Ezek a szolgáltatások jogi értelemben kétfajta műfelhasználásnak felelnek meg: *többszörözésnek*

és nyilvánossághoz közvetítésnek. A mű tárolása digitális formában elektronikus eszközökön többszörözésnek minősül, és a szerző kizárólagos joga, hogy művét többszörözze. A szerző kizárólagos joga műve online felhasználásának engedélyezése. Műtípustól függ, hogy online felhasználás esetén kik jogosultak az engedély megadására. Minden egyes irodalmi mű szerzői jogi jogosultját fel kell kutatni, és engedélyt kell szerezni.

Az ELDORADO hatékony működéséhez elengedhetetlen lenne egy olyan jogkezelő szervezet bevonása, amely jogilag és pénzügyileg egyaránt képes megoldani az ELDORADO által szolgáltatott, szerzői jogi védelem alatt álló dokumentumok jogkezelését.

Egy mű keletkezésétől a szerző halálától számított hetven évig áll szerzői jogi védelem alatt. Ezért egy mű jogi státuszának (védett/nem védett) megállapításához a szerzők biográfiai adataira van szükség.

Az ELDORADO jogi komponenséhez szükséges adatokat szerzői jogvédelem alatt álló művek esetében a következő forrásokból szerzi:

- OSZK névtér: személynevek besorolási adatainak adatbázisa,
- VIAF (Virtual International Authority File): besorolási adatok nemzetközi szintű egységesítése és összekapcsolása,
- Jogkezelők adatbázisa: nyilvántartás a szerzői vagyoni jogokról (könyvtárak nem férhetnek hozzá),
- egyéb online és nyomtatott források,
- ISBN (szám igénylésekor a kiadók megadják a jogtulajdonosi adatokat is).

A jogosultkutatás nemzetközi forrása egy adatbázisok és jogtulajdonosi nyilvántartások hálózatából álló rendszer, az ún. ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works Towards Europeana). Az ARROW célja, hogy tisztázza a művek jogait, azonosítsa a jogtulajdonosait, és kiépítsen egy automatizált európai szintű jogi adatbázist, ezáltal támogassa a tömeges digitalizálást. Használata megkönnyíti a jogi információk kezelését bármely szöveg- és képalapú digitalizációs projektben. Mivel az ARROW és az ELDORADO jogi komponensének célja megegyezik, ezért az ELDORADO részéről biztosítani kell a két rendszer közötti kapcsolatot, megegyező sémák és szabványok használatát.⁸⁸

Az ELDORADO a világ minden pontjáról elérhető lesz, hiszen webes felületen fogja az olvasókat kiszolgálni. A keresőfelület és a nem jogvédett kulturális közkinccs elérése nem lesz regisztrációhoz kötve. A jogvédett anyagok elérése már felhasználói regisztrációt igényel, hiszen a fizetés és az igénybevétel itt elkülönül.

Az ELDORADO felhasználóinak második csoportját a könyvtárak alkotják, amelyek egyúttal partnerei is. Speciális jogosultságokkal rendelkeznek, hogy saját digitalizált dokumentumaikat fel tudják tölteni a rendszerbe, onnan felhasználóik számára dokumentumokat rendeljenek, a rendszer szolgáltatásait igénybe vegyék saját digitalizálási folyamataik automatizálásához, valamint elszámolják a bevételeket és kiadásokat.

A felhasználók harmadik nagy csoportja a kiadók és jogtulajdonosok köre. Nekik lehetőségük van, hogy a digitális dokumentumaikat akár kötelezpéldány-szolgáltatás keretében, akár önkéntesen feltöltsék, beállítsák a szolgáltatási engedélyeket, a jogdíjigényt, illetve kövessék a forgalmat.⁸⁹

Az ELDORADO projekt nagyszabású vállalása, a digitális formában rendelkezésre álló vagy előállítható magyar vonatkozású dokumentumok teljes körű szolgáltatása a magyar könyvtárügy, a magyar írott kulturális örökség, a társadalmi emlékezet és a digitális tartalomipar jövőjét egyaránt jelentősen befolyásolja.

A megvalósítás elkezdődött, azonban hosszú távon több buktató is veszélyezteti a sikert. Nem biztosított a megfelelő tárolókapacitás a több petabyte-nyi információ tárolására, sem a szerverkapacitás, a jogi környezet még átalakulóban van, és a kulturális piac szereplőivel kialakítandó együttműködés is csak a biztató kezdeténél tart.⁹⁰

A könyves szakma alapvetően szkeptikusan várja az ELDORADO indulását. Elhangzott olyan érv, miszerint a program nem lehet sikeres, mert nem értenek az elektronikus tartalmak terjesztéséhez, nem piaci alapon gondolkodnak. Továbbá a digitalizáló partner könyvtárakra terhelt, nem megtérülő, rengeteg pluszmunka is kérdésessé teszi a kooperációt.

Kiadók

A Kossuth és a Publio Kiadó képviselőivel folytatott beszélgetéseim során lehetőségem nyílt első kézből megismerni a könyves világ oldalának néző-

pontját. Mindkét cég foglalkozik nyomtatott könyvek mellett e-könyvek kiadásával, és tervezik, hogy azokat könyvtárak számára is elérhetővé tegyék. Amint azt nyomtatékosították, mindenkinek érdekében áll a kiadók és a könyvtárak összefogása, csak így lehet a legszélesebb körben eljutni az olvasókhöz. Természetesen profitorientált vállalatokról lévén szó, a kiadók elsődlegesen a dolog gazdasági végéről közelítik meg a kérdést.

A Kossuth Kiadónál hangsúlyozták a szakmai együttműködés fontosságát. Meglátásuk szerint a *Könyvtári Szövetség*nek kellene a kiadókkal szerződnie. Ezenfelül Magyarországon is szükség lenne egy könyvdisztribútorra.

A Publionál kiemelték, mindenekelőtt az emberek hozzáállásának kell megváltoznia. A kiadók részéről sokan az e-könyvet a nyomtatott könyv ellenségének tartják, mert elveszi a hasznukat, hiszen a nyomtatott kiadványokban benne áll a pénzük, azt akarják visszakapni.

A vásárlók nem azért nem vesznek e-könyvet, mert nem engedhetik meg maguknak, hanem mert nem értik, miért kell a tartalomért fizetniük. Ezért fordulhat elő, hogy egyébként törvénytisztelő állampolgárok szemrebbenés nélkül töltenek le illegális fájlokat. Ha belegondolunk, a havi kábeltévé-előfizetés sokkal többbe kerül, mint megvenni egy könyvet, ami egy átlagolvasónak egyhavi szabadidős elfoglaltságot jelent.

Felmerült még az e-könyv 27%-os áfájának kérdése, ami azért lehet több a nyomtatott könyv 5%-os áfájához viszonyítva, mert az e-könyveket szolgáltatásként kezelik. A Publionál úgy gondolják, az áfa csökkenés nem változtatna az e-könyvek kereskedelmi árán, a kiadó és a szerző haszna lenne több. Onnantól kezdve a kiadón múlik, hogy mennyi pénzt forgat vissza.

Mindkét vállalat alapvető feltételként tekint egy korrekt informatikai rendszerre, ami garantálja, hogy nem fogják tömegesen lelopni a könyveket a hálózatról. Továbbá az elektronikus infrastruktúrán keresztül nyomon tudják követni, hogy a kölcsönzési tranzakciók után mennyi jogdíj illeti meg őket. Ez esetben a Kossuth Kiadónál felvetették annak lehetőségét, hogy a könyvtáraknak ingyen adják az e-könyveket. A Publio pedig normál kereskedelmi árban gondolkodik, nem akarja az amerikai emelt díjazást követni.

A Publio egy fiatal, dinamikus vállalkozás, kész új területek felfedezésére. Nem meglepő, hogy a kiadói kölcsönzés beindításán dolgoznak. Korábban már volt erre egy kísérletük. A modell úgy nézett ki, hogy a felhasználók kaptak egy tárhelyet, ahova feltölthették a megvásárolt e-könyvet. A felhasználók egymástól kölcsönözhetnek, a kölcsönadott könyvhöz addig a tulajdonos nem fér hozzá. A tartalmat letöltötték a számítógépükre és becsületkassza alapon működött, hogy a határidő lejárta után letörölték-e.

A szolgáltatás mindössze egy-két napig működött, mivel nem csak saját kiadású e-könyvek forogtak a rendszerben, a többi kiadó jogi dolgok miatt leállította. Viszont amíg működött sokan használták, tehát lenne rá igény. Ezért egy átdolgozott platformmal újra bele akarnak vágni a dologba, reményeik szerint még az idei évben.

Befejezés

Áttekintve az e-könyvkölcsönzést övező nemzetközi helyzetet, általános képet kaphattunk arról, hogy milyen sok problémába ütközik egy modern felfogást igénylő szolgáltatás bevezetése egy évszázados tradíciókra épülő intézményrendszerben.

A könyves világ elemi változásokon megy keresztül, ahol a nyitottság az új dolgok felé, valamint a gondolkodásmód formálásának hajlandósága elengedhetetlen. Látni kellene, hogy az e-könyv nem ellensége a nyomtatott könyvnek, hanem társa.

A játszma szereplői, a kiadók, a könyvtárak és a könyvdisztribútorok természetesen mindenben a saját érdekeiket kívánják érvényesíteni. Mindezek mellett nem szabad megfeledkezni az egyetlen közös célról, az olvasók igényeinek szolgálásáról. Ezért szükséges az együttműködés fontosságát hangsúlyozni, és ezért kulcsfontosságú a tisztázott jogi háttér megteremtése, ami minden további tárgyalás alapjául szolgál.

A szakmát világszerte lázban tartják az e-könyvvel kapcsolatos történések. Hol dinamikusabban, hol kevésbé terjed az új trend. Ahogy sok minden másban is, Amerika élen jár a területen, éppen ezért a gyakorlati megvalósítás terén is mintával szolgálhat a többi országnak.

Habár Magyarországon közel sem tartunk ott, hogy pár éven belül kiépített és jól működő e-könyves kölcsönzési szolgáltatásra számíthatnánk,

azért bizakodásra adnak okot az ilyen irányú próbálkozások.

Merjünk nagyot álmodni és képzeljük el, hogy nincs már olyan messze az idő, mikor az otthonunkból egyetlen kattintással kikölcsönözhetjük a legújabb bestsellert, és azonnal élvezhetjük az e-könyv-olvasónkon.

Örök igazság, hogy a változásokhoz időre és türelemre van szükség. Így van ez az e-könyvek világában is.

Hivatkozások

- ⁵² International Publishers Association
- ⁵³ IFLA 2014 eLending Background Paper, 6.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁵⁴ Ugyanott (U.o.)
- ⁵⁵ U.o., 7.
- ⁵⁶ Association of Canadian Publishers
- ⁵⁷ Canadian Urban Libraries Council (CULC)
- ⁵⁸ The Association of Canadian University Presses (ACUP)
- ⁵⁹ IFLA 2014 eLending Background Paper, 11.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁶⁰ Association des bibliothèques publiques du Québec, Réseau BIBLIO du Québec et Bibliothèque et Archives nationales du Québec
- ⁶¹ IFLA 2014 eLending Background Paper, 12–13.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁶² U.o., 7.
- ⁶³ U.o., 7.
- ⁶⁴ Society of Chief Librarians (SCL)
- ⁶⁵ KOBIE, Nicole, *Ebooks: the final chapter for libraries?* 2013. 09. 07.
<<http://www.pcpo.co.uk/features/384034/ebooks-the-final-chapter-for-libraries>>
- ⁶⁶ Select Key Findings for UK Academic Libraries
<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/uk-libraries/214758ukb-A-Member-Communication-Survey-Report-UK-academic.pdf>>
- ⁶⁷ Select Key Findings for UK Public Libraries
- <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/uk-libraries/214758ukb-B-Member-Communication-Survey-Report-UK-public-web.pdf>
- ⁶⁸ Chartered Institute of Library and Information Professionals
- ⁶⁹ Let libraries lend ebooks
<<http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-campaigns-awards/advocacy-campaigns/ebooks/ebooks-right-e-read>>
- ⁷⁰ IFLA 2014 eLending Background Paper, 10-11.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁷¹ U. o., 12.
- ⁷² Libraries in the Netherlands: A Snapshot of Priorities & Perspectives
<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/nl-libraries/214758usb-Member-Communication-Survey-Report-Nederland.pdf>>
- ⁷³ IFLA 2014 eLending Background Paper, 11.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁷⁴ Digitale Virtuelle Bibliotheken, az ekz.bibliotheks-service GmbH leányvállalata
- ⁷⁵ GERARD, Virginia, *Egy kattintással a könyvtárba – az online kölcsönzés*
<<http://www.goethe.de/ins/hu/bud/kul/bib/onl/hu10012949.htm>>
- ⁷⁶ Onleihe München
<<http://www4.onleihe.de/muenchen/frontend/welcome,51-0-0-100-0-0-1-0-0-0-0.html>>
- ⁷⁷ IFLA 2014 eLending Background Paper, 12.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁷⁸ Libraries in Germany: A Snapshot of Priorities & Perspectives
<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/de-libraries/214758usb-Member-Communication-Survey-Report-Deutschland.pdf>>
- ⁷⁹ IFLA 2014 eLending Background Paper, 13.
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>>
- ⁸⁰ KIS Mariann, *E-könyv és a közkönyvtárak. Egy kérdőív válaszai*, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 10(2012/21) 30–31.
- ⁸¹ Elektronikus Dokumentumküldés Országos Rendszere, Adatbázisa és Dokumentumtára

- ⁸² AMBERG Eszter: *Az e-dokumentumok kölcsönzésére vonatkozó piackutatás eredményei*, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 5(2014/23) 16–20.
- ⁸³ SZTE Klebelsberg Könyvtár Olvasói elégedettségmérés 2014, Felmérés eredmények
- ⁸⁴ Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum: E-könyv olvasó kölcsönzés
<<http://www.lib.uni-miskolc.hu/web/konyvtar/e-konyv-olvaso-kolcsonzes>>
- ⁸⁵ Móricz Zsigmond Városi és Megyei Könyvtár: E-BOOK kölcsönzés a Könyvtárban
<<http://www.mzsk.hu/2014/10/e-book-kolcsonzes-a-konyvtarban/>>
- ⁸⁶ Országos Széchényi Könyvtár – ELDORADO projekt
<<http://www.oszk.hu/eldorado/projektrol>>
- ⁸⁷ VONDERVISZT Lajos – DANCS Szabolcs, *Jogvédezt dokumentumok elektronikus szolgáltatása – az OSZK ELDORADO projektje*, Iskolakultúra, (2014/3) 95–97.
- ⁸⁸ AMBERG Eszter: *Az ELDORADO-projekt szerzői jogi aspektusai*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. (2014/2) 51–55.
- ⁸⁹ VONDERVISZT, *i.m.* 97–98.
- ⁹⁰ VONDERVISZT, *i.m.* 100.
- Irodalom**
- 3M Cloud Library
<<http://www.3m.com/us/library/eBook/howitworks.html>> [2015. 04. 24.]
- 3M Library Systems
<http://solutions.3m.com/wps/portal/3M/en_US/library-systems-NA/library-technologies/ebook-lending/> [2015. 04. 24.]
- AMBERG Eszter: *Az e-dokumentumok kölcsönzésére vonatkozó piackutatás eredményei*, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 5(2014/23) 16–20.
- AMBERG Eszter: *Az ELDORADO-projekt szerzői jogi aspektusai*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61(2014/2) 51–55.
- Az EBLIDA állásfoglalása az e-könyvekről az európai könyvtárak számára
<http://www.eblida.org/News/The-right-to-e-read_hu.pdf> [2015. 04. 24.]
- BITNER, Livia, *At the Corner of Baker & Taylor: Axis 360, The Revolutionary Digital Media Circulation Platform*, 2011. 10.18.
<<http://booklistonline.com/ProductInfo.aspx?pid=5152869&AspxAutoDetectCookieSupport=1>> [2015. 04. 24.]
- Borrow Books from a Public Library
<http://www.amazon.com/gp/help/customer/display.html/ref=hp_left_v4_sib?ie=UTF8&nodeId=200747550> [2015. 04. 24.]
- Borrow Books from the Kindle Owners' Lending Library
<http://www.amazon.com/gp/help/customer/display.html/ref=hp_left_v4_sib?ie=UTF8&nodeId=200757120> [2015. 04. 24.]
- CALDWELL-STONE, Deborah, *Ebooks and Users' Rights*, American Libraries, 5/6(2012/43), 60–61.
- DAVENPORT, Christian, *As demand for e-books soars, libraries struggle to stock their virtual shelves*, 2012. 01. 14.
<http://www.washingtonpost.com/local/as-demand-for-e-books-soars-libraries-struggle-to-stock-their-virtual-shelves/2012/01/13/gIQAkIOXzP_story.html> [2015. 04. 24.]
- eBook Use Up 33% in 2014 in Libraries through OverDrive, 2015. 01. 08.
<<http://company.overdrive.com/news/ebook-use-up-33-in-2014-in-libraries-through-overdrive/>> [2015. 04. 24.]
- eLending for Libraries; IFLA, ebooks and Access to Digital Content
<<http://www.ifla.org/e-lending>> [2015. 04. 24.]
- ENIS, Matt, *Vendors talk ebook future: all big five publishers now licensing to libraries*, Library Journal, 14(2014/139), 18.
- GERARD, Virginia, *Egy kattintással a könyvtárba – az online kölcsönzés*
<http://www.goethe.de/ins/hu/bud/kul/bib/onl/hu10012949.htm> [2015. 04. 24.]
- HAMAKER, Charles, *Ebooks on Fire*, Searcher, 10(2011/19) 20–28.
- HERTHER, Nancy K., *Let the Library Deluge Begin!*, Searcher, 1(2015/39) 40–48.
- IFLA E-Lending Background Paper
<<http://www.ifla.org/files/assets/clm/publications/ifla-background-paper-e-lending-en.pdf>> [2015. 04. 24.]
- IFLA 2014 eLending Background Paper
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/documents/ifla-elending-background-paper-aug-2014-rev.pdf>> [2015. 04. 24.]
- IFLA Principles for Library eLending
<<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/e-lending/principles-for-library-elending-rev-aug-2013.pdf>> [2015. 04. 24.]
- Introducing the Kindle Owners' Lending Library
<http://www.amazon.com/gp/feature.html?docId=1000739811&ref=primedp_koll> [2015. 04. 24.]
- KIS Mariann, *E-könyv és a közkönyvtárak. Egy kérdőív válaszai*, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 10(2012/21) 30–31.

KOBIE, Nicole, *Ebooks: the final chapter for libraries?* 2013. 09. 07.

<<http://www.pcpro.co.uk/features/384034/ebooks-the-final-chapter-for-libraries>> [2015. 04. 24.]

KUMAR PAL, Ashis, *Application of Digital Rights Management in Library*, DESIDOC Journal of Library & Information Technology, 1(2014/34)11–15.

Let libraries lend ebooks

<<http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-campaigns-awards/advocacy-campaigns/ebooks/ebooks-right-e-read>> [2015. 04. 24.]

Libraries in Germany: A Snapshot of Priorities & Perspectives

<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/de-libraries/214758usb-Member-Communication-Survey-Report-Deutschland.pdf>> [2015. 04. 24.]

Libraries in the Netherlands: A Snapshot of Priorities & Perspectives

<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/nl-libraries/214758usb-Member-Communication-Survey-Report-Nederland.pdf>> [2015. 04. 24.]

MACHOVEC, George, *Consortial ebook Licensing for Academic Libraries*, Journal of Library Administration, 5/6(2013/53) 390–399.

Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum: E-könyv olvasó kölcsönzés

<<http://www.lib.uni-miskolc.hu/web/konyvtar/e-konyv-olvaso-kolcsonzes>> [2015. 04. 24.]

Móricz Zsigmond Városi és Megyei Könyvtár: E-BOOK kölcsönzés a Könyvtárban

<<http://www.mzsk.hu/2014/10/e-book-kolcsonzes-a-konyvtarban/>> [2015. 04. 24.]

O'CONNELL, Brendan, HAVEN, Dana, *eBooks As a Collection and a Service: Developing a Public Library Instruction Program to Support eBook Use*, Journal of Library Innovation, 1(2013/4) 53–66.

Onleihe München

<<http://www4.onleihe.de/muenchen/frontend/welcome,51-0-0-100-0-0-1-0-0-0-0.html>> [2015. 04. 24.]

Országos Széchényi Könyvtár - ELDORADO projekt

<<http://www.oszk.hu/eldorado/projektrol>> [2015. 04. 24.]

OverDrive adds more than 200 new publishers to global eBook catalog for schools and libraries, 2014. 10. 08.

<<http://company.overdrive.com/news/overdrive-adds-more-than-200-new-publishers-to-global-ebook-catalog-for-schools-and-libraries/>> [2015. 04. 24.]

OverDrive: History

<<http://company.overdrive.com/company/who-we-are/history/>> [2015. 04. 24.]

Partner für Ihre Onleihe

<<http://www.onleihe.net/unternehmen.html>> [2015. 04. 24.]

ReadersFirst Guide to Library E-Book Vendors

<<http://static1.squarespace.com/static/53765f6e4b060b2a3d3586b/t/54c6a4f2e4b08921548f21d9/1422304498084/ReadersFirst-Guide--Library-E-Book-Vendors.pdf>> [2015. 04. 24.]

Select Key Findings for UK Academic Libraries

<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/uk-libraries/214758ukb-A-Member-Communication-Survey-Report-UK-academic.pdf>> [2015. 04. 24.]

Select Key Findings for UK Public Libraries

<<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/uk-libraries/214758ukb-B-Member-Communication-Survey-Report-UK-public-web.pdf>> [2015. 04. 24.]

SWARTZ, Mark, *Shifting Tides: How the Re-emergence of DRM Impacts Libraries*, Feliciter, 1(2012/59) 3-5.

SZTE Klebelsberg Könyvtár Olvasói elégedettségmérés 2014, Felmérés eredmények

The Right to E-read, Position Paper of May 2014

<http://www.eblida.org/News/2014/EBLIDA_E-read_position-paper.pdf> [2015. 04. 24.]

VINJAMURI, David, *The Wrong War Over eBooks: Publishers Vs. Libraries*, 2012. 11. 12.

<<http://www.forbes.com/sites/davidvinjamuri/2012/12/11/the-wrong-war-over-ebooks-publishers-vs-libraries/>> [2015. 04. 24.]

VONDERVISZT Lajos – DANCS Szabolcs, *Jogvédett dokumentumok elektronikus szolgáltatása – az OSZK ELDORADO projektje*, Iskolakultúra, (2014/3) 95–100.

What is IFLA doing?

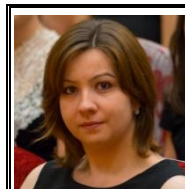
<<http://www.ifla.org/node/7417>> [2015. 04. 24.]

YELTON, Andromeda, *The ethics of ebooks*, Library Journal, 15(2012/137) 30–31.

ZICKUHR, Kathryn et al., *Libraries, patrons, and e-books*

<http://libraries.pewinternet.org/files/legacy-pdf/PIP_Libraries_and_Ebook_Patrons%206.22.12.pdf> [2015. 04. 24.]

Beérkezett: 2015. IX. 17-én.

Muzs Krisztina

a BME OMIKK

könyvtárosa.

E-mail: kmuzs@omikk.bme.hu